

A R T E S A D E L L E I D A

LA FEMOSA

REVISTA D' OPINIÓ I D' INFORMACIÓ LOCAL
num. 133-març 1992

LA CURSA DE LLITS

PÒRTIC

Per quarta vegada consecutiva, els catalans hem anat a les urnes a dipositar la papeleta del nostre vot per elegir els membres del Parlament de Catalunya, així vol dir ras i curt que ja fa dotze anys que l'Estatut d'Autonomia és vigent. Mai a la història moderna del nostre país no hi havia hagut un espai de temps tan llarg (sense cap interrupció) d'autogovern ni de res que s'hi pugui semblar. Durant aquest espai de temps, els catalans hem anat acostumant-nos a sentir parlar de la Generalitat com la cosa més natural del món. Ens em acostumat, també (encara que hi ha encara algun sector reticent), a fer les coses en català, a tenir televisió catalana o a que la llengua catalana

s'ensenyi a les escoles. Ens hem acostumat, en una paraula, ha sentir-nos ciutadans d'un país normal, malgrat no siguem independents.

Si les coses continuen com fins ara (que esperem que hi vagin) dins de pocs anys ja no hi haurà ningú (cap jove, volem dir) analfabet en la llengua del nostre país. Tothom haurà passat ja per escoles catalanes o per escoles on la llengua catalana és una assignatura obligada. Poc a poc, doncs, els recels d'una població immigrada s'aniran esbandint i per aquesta causa, esperem, la gent s'anirà integrant a l'única cultura possible que hi ha d'haver a Catalunya.

Nosaltres veiem amb molt d'optimisme aquest creixent

sentiment nacionalista del qual ni els partits polítics se'n poden escapar. Veiem amb optimisme la concienciació de la nostra societat que, poc a poc, va desfent-se de pors i vells tabús; avui sentir parlar d'independència ja no sorprèn ni escandalitza ningú, ja que cada cop hi ha més gent que parla d'independència com la cosa més natural del món.

No, és clar, no som encara allí on anàvem encara que en aquests dotze anys hàgim avançat molt i per això cal encara

l'esforç continuat de tots per avançar més i més.

No podem oblidar, però que la nostra llengua i la nostra cultura són també patrimoni dels valencians, illencs, gent de la Franja o de Catalunya Nord, per tot això, quan parlem de Catalunya no ens hauríem d'oblidar mai de parlar també de Països Catalans, ja que, com diuen els valencians, o bé ens salvem tots alhora o no se'n sortirà ningú. Cal pensar-hi amb això.

LA FEMOSA

REVISTA D'OPINIO I D'INFORMACIO LOCAL

NÚM. 133 / MARÇ 1992

EDITA: AGRUPACIÓ CULTURAL "LA FEMOSA"
CARRER DELS GALLART, 7
ARTESA DE LLEIDA

SEGONA ÈPOCA

DIPOÏIT LEGAL: L-264 - 1981

AMB EL SUPORT DE:

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Diputació de Lleida

ÍNDEX

PÒRTIC / 1

NOTES I NOTÍCIES / 4

ANY MÀRIUS / 9
Per Felip Gallart i Fernàndez

ABSENTS / 11
Per Felip II

ENTRETENIMENTS / 14
Per M. N.

VERITATS / 16
Per Ramon Nonat

FEM DE VEÏNS / 18
Per A. Costafreda

CARTES A UN PSICÒLEG / 20
Per Catxapet

RAMS DESPRÉS DE PASQUA? / 22
Per Pere Arnau

FOLKLORE ARTESENC / 24
Per A. C.

Els articles i opinions que apareixen a les planes de LA FEMOSA reflecteixen únicament l'opinió de llurs signants.

NOTES I NOTÍCIES

ELECCIONS AUTONÒMIQUES

El 15 de març, els artesens acudírem a la urna per tal d'exercir el nostre dret al vot i elegir de manera democràtica els membres que han de formar part del Parlament Català durant els propers 4 anys.

Els resultats, mostren que els artesens també es decanten majoritàriament per un govern dels partits nacionalistes, tal com demostra el resultat de vots que transcrivim a continuació:

PARTIT POPULAR DE LLEIDA

56 vots

ESQUERRA REPUBLICANA DE CATALUNYA.

93 vots

PARTIT DELS SOCIALISTES DE CATALUNYA.

70 vots

CONVERGÈNCIA i UNIÓ.

319 vots

CATALUNYA LLIURE.

0 vots

INICIATIVA PER CATALUNYA.

40 vots

JOVENTUT REPUBLICANA DE LLEIDA.

0 vots

PARTIT DELS COMUNISTES DE CATALUNYA.

2 vots

PARTIT OBRER REVOLUCIONARI.

0 vots

PARTIT HUMANISTA.

0 vots

AGR. RUIZ MATEOS-ALIANZA

DEM. EUROPEA.

0 vots

ALTERNATIVA VERDA.

7 vots

CENTRE DEMOCRÀTIC I SOCIAL.

8 vots

COALICIÓN SOCIALISTES

INDEPENDENTS.

0 vots

PARTIDO SOCIALISTA DE LOS

TRABAJADORES.

1 vot

12 VOTS EN BLANC.

3 DE NULLES.

El nombre d'electors censats era de 968, el nombre de vots emesos fou de 611, la qual cosa representa un 62% de votants.

SETMANA CULTURAL 1992

Durant els dies compresos entre el 16 i 22 de març l'Ajuntament d'Artesa de Lleida organitzà conjuntament amb els diferents grups i collectius d'Artesa, la que ja suposa la XIIIena. Setmana Cultural.

Val a dir que l'assistència de públic fou en general poca, a excepció d'algun acte puntual com ara la presentació del llibre d'en Felip Gallart, "Màrius Torres, l'última Rosa", el divendres dia 20 de març. En el qual comptarem amb la presència d'en Jordi Pàmias, que fou l'encarregat de la presentar l'Any Màrius Torres, i d'en Josep Borrell encarregat de la

presentació del llibre d'en Felip Gallart. Tot això amb l'acompanyament de poemes musicats a càrrec d'en Jordi Oró.

Pel que fa als actes que varen organitzar-se, el curs sobre "Costums i tradicions" va haver de suspendre's per manca d'assistents.

Es varen dur a terme les xerrades següents:

.-Reforma del Sistema Educatiu, dilluns dia 16, a la sala d'Actes de Casa de la Vila.

.-Pares i Fills, dimarts dia 17 a la casa parroquial.

.-La Dona Actual, dimecres dia 18, taula rodona, a la sala d'Actes de Casa de la Vila.

S'inauguraren dues exposicions: una a càrrec de l'Agrupació Cultural La Femosa, recopilació de cartells i fotografies d'anteriors Setmanes Culturals; i l'altra a càrrec del Grup Esplai d'Artesa de Lleida, on s'exposà una mostra dels treballs manuals que fan els nens i nenes que hi assisteixen.

També el dimecres dia 16 s'efectuà la plantada d'arbres amb l'ajut dels nens i nenes de

l'escola. I el dijous a les 5 de la tarda un grup d'animació (SARAU) a la plaça Major, va entretenir petits i grans.

Altres actes foren:

L'escenificació de l'obra de teatre, "JORDI DANDIN", pel grup "TALIA" el dia 21; concentració de biciclitistes, exposició de vehicles del parc de bombers de Lleida, entre altres el diumenge dia 22. I va cloure aquesta Setmana Cultural la pel·lícula "Ay Carmela!".

PROJECTE MUNICIPAL DE RECOLLIDA SELECTIVA

D'ençà fa gairebé 5 anys, els artesencs col·laborem juntament amb la quitxalla de vuitè de bàsica de l'escola, en la recollida de materials per al seu posterior reciclatge, que mensualment es duu a terme.

L'èxit assolit mercès a l'esforç i col·laboració de tots plegats, ha fet que l'Ajuntament d'Artesa i el grup "Alternativa Ecologista" del nostre municipi es plantegessin serio-

sament cercar per mitjà d'aquesta via del reciclatge, la solució al problema de les escombraries, tan de moda darreament.

Així s'encarregà un estudi a l'empresa "ECOTECNIA" subvencionat pel Departament de Medi Ambient en un 50% el qual consistia en la realització d'un projecte per a la implantació a Artesa, de la recollida selectiva de residus, sòlids urbans

amb posterior reciclatge. Aquest projecte que contemplava tot el procés de recollida selectiva i reciclatge, així com la planta on guardar els diferents materials, fou presentat novament al departament de Medi Ambient que va donar el seu vist i plau i subvencionà l'obra en prop de 10 milions de pessetes.

Atès que els recursos municipals no són suficients per tal de sufragar les despeses que comporta la realització del projecte esmentat, i donada la gran importància i transcendència que el tema de la brossa representa per a tots els artesens, l'Ajuntament d'Artesa convocà tots els veïns a una assemblea general en la qual es va debatre a fons aquest tema.

La creació a Artesa d'aquesta planta, estava condicionada també per la il·legalitat de l'actual abocador amb els riscos i perills que comporta per al nostre Medi Ambient, que

a la curta o a la llarga ens veuríem obligats a clausurar, i pel fet que el Consell Comarcal del Segrià vol dur a terme la creació d'un abocador comarcal controlat, la qual cosa suposa ni més ni menys que la creació d'un gran recinte on acumular totes les deixalles de tots els municipis.

Els artesens presents a l'assemblea, de forma massiva optaren per la solució de la recollida selectiva de brossa i posterior reciclatge, i creació de la planta de compostatge de la matèria orgànica. D'aquesta manera, només aproximadament un 10% de les deixalles no es podrien recuperar, però sí tota la resta.

Aquesta decisió comporta, a ben segur, més feina per a tots nosaltres, suposa llençar per separat la brossa que produïm, per mitjà d'uns recipients que l'Ajuntament es va comprometre a facilitar, suposa en principi un petit augment en

la despesa econòmica, suposa una major tasca a controlar tot el procés per tal que rutlli, suposa i posa de manifest la mentalitat oberta i madura dels artesencs cal a la recerca d'aquells mitjans, que malgrat ser

més laboriosos, ens conduiran a un òptim resultat, què substituirà els abocadors i les seves característiques negatives tant a nivell ecològic com econòmic (ja que tot es llença i no es recupera res).

CARNAVAL 1992

Enguany i fora dels dies establerts per la celebració del carnaval, ja en quaresma, celebrarem els artesencs el carnaval. Aquesta festa a la qual participa majoritàriament, per no dir exclusivament la quitxalla, enguany presentà algunes novetats.

Es de destacar el programa replet d'actes per un dia capgirat: al matí a la plaça major parada del mercat dels disba-

rats, el qual quedà desert, a la una la gran atracció i novetat del dia CURSA DE LLITS pel carrer Sant Ramon, on el públic massiu acudí a passar una estona agradable veient les curses de llits.

Per la tarda i a les 6 cercavila amb els grallers d'Artesa, i en acabar ball de Carnaval a la Sala de Llar del Poble amb el grup IV DIMENSION.

ANY

MÀRIUS

La ciutat de Lleida celebra aquest 1992 el que s'ha anomenat "any Màrius". Tot un any especialment dedicat a homenatjar el poeta Màrius Torres amb motiu del 50è aniversari de la seva mort. Durant tot aquest any, a la nostra capital, hi haurà un seguit d'actes que tenen com a finalitat glossar i difondre l'obra i la figura humana del poeta. L'any Màrius va començar el propassat dia 26 de febrer amb l'acte inaugural que se celebrà al Casino Principal on es presentava el cartell anunciador i el calendari d'actes programats.

Màrius Torres serà tractat des de diversos angles. Des del món de la representació dramàtica, amb la posada en escena per part del grup Talia de

l'obra teatral "Màrius Torres, l'última rosa" de Felip Gallart. Des del món de la recitació, amb el recital poètic "Temps de poetes" a càrrec d'Antoni Pasqual i d'Isabel Rocatti organitzat per la Fundació de "La Caixa". Des del món de les arts, amb l'exposició d'Angel Jové dedicada al poeta. Des del món de la pedagogia, amb la publicació de la guia didàctica "Invitació a Màrius Torres" de l'estudiosa Margarida Prats. Des del món de la música, amb el concert de lieder amb poemes de Màrius Torres musicats per M. Rosa Ribes i Josep Prenafeta i interpretats per Angels Miró i M. Carme Valls. Des del món de l'àudio-visual amb la peça: "Tot recordant Màrius Torres",

organitzat pel Cercle de Belles Arts. Des del món de la crítica literària, dins de la "Setmana Premi Josep Valverdú", que inclourà també una exposició titulada: "Màrius Torres, la seva obra i la seva època". Els actes acabaran el dia 29 de desembre, data de l'aniversari, amb un concert-homenatge de les corals de Lleida: "Acte-homenatge de la ciutat a Màrius Torres".

El poeta Màrius Torres i tota la seva obra, per les adverses i dissortades circumstàncies que ha hagut de patir el nostre país i la nostra cultura, no ha tingut el reconeixement que es mereixien pelsa la seva qualitat i la grandesa moral del poeta, la seva actitud tan serena davant de l'hostilitat amb què la vida el tractà. Per fi, després de cinquanta anys, la "dolça i secreta ciutat" que ell cantava en un dels seus més coneguts poemes, ha reaccionat i no ha dei-

xat passar una oportunitat tan escaient com és la coincidència d'aquest aniversari per a la difusió i recuperació patrimonial d'una de les veus més profundes de tota la nostra literatura. Lleida ha reaccionat a temps, després de massa anys de silenci i desmemòria, sense oblidar l'esforç admirable de moltes persones compromeses amb la seva figura, com és el cas del nostrat Jordi Oró, un dels primer que musicaren els seus poemes i que participà activament en la campanya ciutadana per posar el nom del poeta a l'Institut de Batxillerat, davant l'oposició de la Paeria d'aquells anys (galdós paper el seu). Màrius Torres forma part ja del patrimoni cultural del nostre país i d'arreu. La cultura, la bellesa, l'obra d'art ultrapassen les fronteres del temps i de l'espai, vencen l'oposició del ignorants i acaben essent reconegudes: la seva poesia ha començat a traduir-

se a l'anglès i la reedició i els estudis de la seva obra són un fet. Tots hem de felicitar-nos. Nosaltres no podem evitar de fer-nos-el una mica més nostre encara.

"I del nostre esperit, distès igual que un arc, els versos volaran amb un impuls tan llarg que es perdran en el cel inútil de la glòria."

Felip Gallart i Fernández.

ABSENTS

Quan aquestes ratlles arribin a les vostres mans, fa ben poc que han esdevingut les eleccions al Parlament de Catalunya, que d'entrada hauria de ser l'òrgan amb el qual els catalans ens sentíssim més identificats. L'origen en general de tots els parlaments es troba en les revoltes lliberals de finals del segle XVIII, de les quals la més coneguda fou la francesa; abans els reis cridaven "a Corts", als representants dels seus súbdits per a demanar-los més impostos i per a ben poca cosa més, i fora d'això el poble no tenia ni veu ni encara menys vot.

Ara i com cada any, heu tingut campanya electoral, i sobretot un crit unànim contra l'abstenció, sembla com si la democràcia estigués necessitada d'una mena de convalidació en cada contesa electoral, com si la fredor dels percentatges fos prou explicativa com per a avaluar el sistema i l'adhesió al mateix per part de tots i cadascun dels ciutadans. A més el dia després l'abstenció i les xifres, contràriament al que sempre ens havien explicat, que eren exactes, tindran una explicació ben diferent segons els qui les llegeixin i no ens hem d'estranyar que tinguem

tres o quatre partits "guanyadors", i pràcticament cap de perdedor.

No sé si a començament de gener vàreu llegir una notícia que no fou titular en cap tele-notícies ni de primera pàgina en cap diari, però en ella s'afirmava que els grup polítics majoritaris a Catalunya estaven estudiant la possibilitat de prendre mesures contra els seus diputats al Parlament perquè en el debat i votació de la Llei de Pressupostos de la Generalitat de Catalunya, la presència de "senyories" havia arribat en algun moment al deu (10) per cent. Sí he llegit bé, solament hio eren un de cada deu.

Un de cada deu dels dipositaris de la nostra confiança política era on havia d'estar, de la resta no se'n sap res. Ningú no podria argumentar que el tema no s'ho valia, els mateixos partits polítics s'encarreguen any rera any, de parlesar la importància dels Pressupostos i la seva incidència, en el devenir econòmic del país enguany ens sembla que el seu total estava sobre el 700.000 milions, i de fet demostren la

línia d'acció econòmica del govern d'un país, tot i que no són com una mena de carta als Reis il.limitada, si no que cada dia estan més marcats pels compromisos adquirits per part de l'autoritat.

Tampoc "les seves senyories", podrien argumentar que el sou que cobren no és l'adequat, entre d'altres raons perquè són ells mateixos els qui se'l posen, sigui com sigui, nou de cada deu no hi eren, i això m'ha portat a qüestionar-me si avui per avui té massa sentit tot aquest muntatge. Perquè resulta que durant quatre anys els dipositaris de la nostra confiança fan i desfan com millor els sembla, i no estan subjectes a cap mena de control regular per part de les persones que les han investit del caràcter de representant de la nostra voluntat. Es a dir que mentre jo puc saber la còtització del dòlar al mercat de Tokio al moment, o el preu del barril de petroli a Malàsia, i actuar en conseqüència, he de donar una mena de carta blanca a unes senyories perquè durant quatre anys decideixin políti-

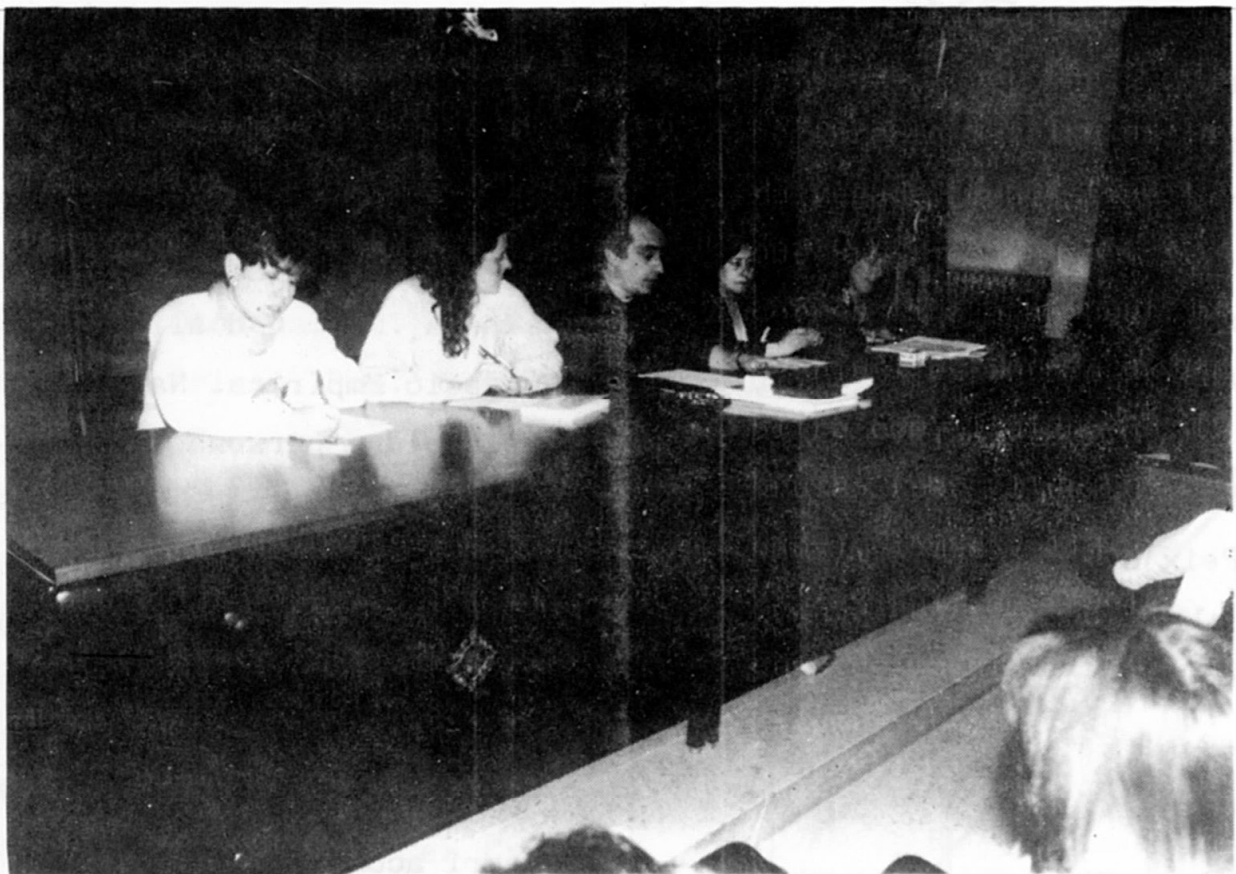
cament per mi, sense que en cap moment em preguntin què em sembla, suposo que perquè no els importa.

Això fa dos-cents anys tenia un sentit, els missatges i els missatgers anaven amb cavall o a peu, i entre pregunta i resposta podien tardar setmanes i fins i tot mesos, però té sentit avui?. No seria d'estranyar que l'abstenció anés pujant, doncs cada dia som més els decebuts, com si la distància entre electors i elegits s'anés fent cada dia més gran,

la qual cosa, i per una altra banda, no té massa sentit doncs els nostres parlamentaris, si alguna virtut indiscutiblement tenen és que són fills del poble al qual representen.

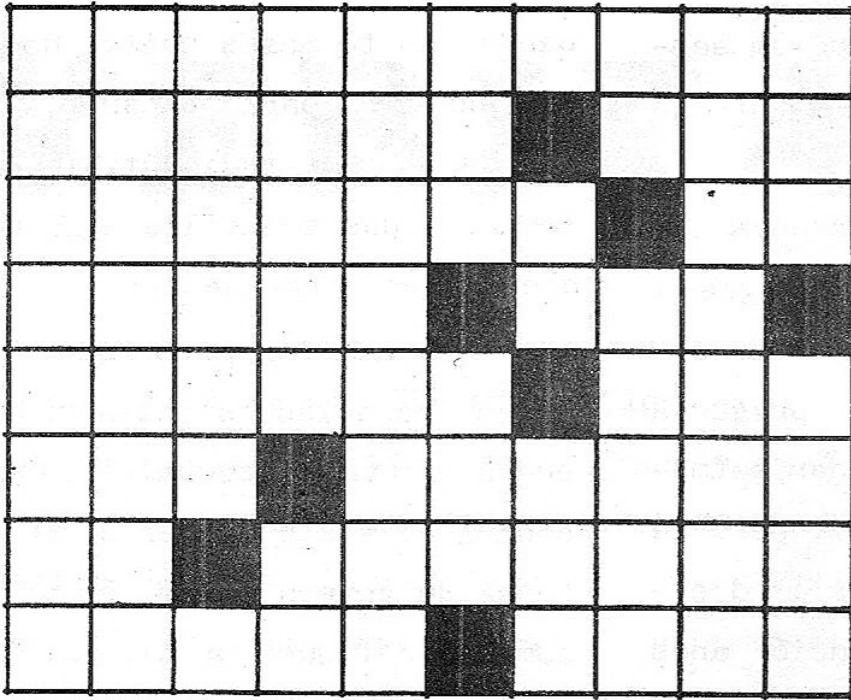
No voldria però que les meves paraules s'entenguessin com a crítica desqualificadora contra el sistema, per a mi la forma de govern actual és quelcom més del que va dir un insigne estadista en afirmar que la "democràcia és el menys dolent dels sistemes polítics de govern".

Felip II

TAULA RODONA "LA DONA ACTUAL"

MOTS ENCREUATS

HORITZONTALS.

- 1.- Organitzar o dirigir un pla
- 2.- Jean (1639-1699)
poeta dramàtic francès. Refle-
xió sonora.
- 3.- Turca. Abans de
Crist.
- 4.- Treuen la pell. Mil
cent cinquanta.
- 5.- Tornin del
color de l'iris. Aiguardent.
- 6.- Al revés, espasme, convul-
sió. Dóna color.
- 7.- Al revés,
símbol del titani. Provenir.
- 8.- Peix o carn adobada amb sal
Els ullals dels elefants són
molt buscats per aquest mate-
rial.

VERTICALS.

- 1.- Disposats, afavorits.
- 2.- Tipus de sòl propi dels
climes tropicals.
- 3.- Que ha
rebut l'acolitat. Cinquanta.
- 4.- Ciutat del Llenguadoc. Re-
petit, element conegut.
- 5.- In-
suficiència d'aliments.
- 6.- Fundació Empírica. Natural.
Mot amb que una persona és de-
signada.
- 7.- Vocal. Símbol de
l'americí. Al revés, paper que
té validesa.
- 8.- Nom de conso-
nant. Prefix grec que vol dir
temps.
- 9.- Comunicar calor.
- 10.- Cert sant que representa
un pelegrí acompanyat d'un gos.
Relatiu al mar.

SOPA DE LLETRES

W	E	H	L	M	I	W	O	N	E
O	P	D	A	I	O	E	Q	I	P
T	I	R	Z	N	R	T	I	E	V
E	C	A	X	U	J	A	S	T	E
G	O	G	K	I	O	S	L	I	F
N	R	M	C	N	E	L	T	L	O
I	O	A	N	T	I	W	O	P	W
L	N	H	A	U	Q	R	I	N	I
I	A	V	R	J	I	T	V	T	O
X	O	A	F	E	Y	O	L	E	V

Buscan dintre del quadre hi trobareu els noms de deu monedes europees.

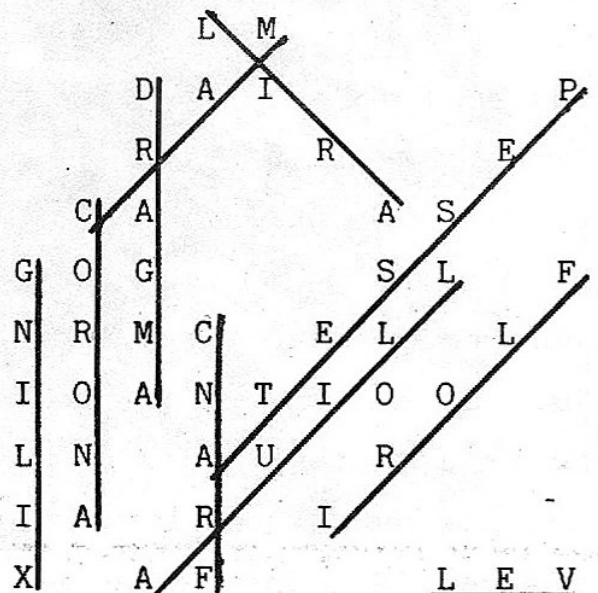
SOLUCIONS

HORITZONTALS.

- 1.- Planificar. 2.- Racine.
Eco. 3.- Otomana. Ac. 4.- Pelen
Mcl. 5.- Irisin. Rom. 6.- Tic.
Colora. 7.- Ti. Dimanar.
8.- Salaó. Vori.

VERTICALS.

- 1.- Propicis. 2.- Laterità.
3.- Acòlit. L. 4.- Nimes. Da.
5.- Inanició. 6.- Fen. Nom.
7.- I. Am. Val. 8.- Ce. Crono.
9.- Acalorar. 10.- Roc. Marí.

VERITATS

Sembla ser ja els filòsofs millor dit els sofistes que eren menys científics, sovint sostenien moltes discussions que no duien enlloc. Una de les que fa temps en vaig tenir co neixement va ser entre dos d'a- quests falços savis sobre si algú podia o no banyar-se dues vegades en un mateix riu. La discussió venia perquè un dels dos afirmava que per molt es- forç que algú fés l'aigua mai ho fóra la mateixa de la prime- ra vegada, doncs fins i tot ni que algú es banyés i després corrés fins a un punt més baix de riu i es tornés a banyar un altre cop, l'aigua ja fóra més bruta (per l'ús del primer bany), i més vella.

Sigui com sigui, en el de- curs de la història, sempre hi ha gent que fa una abstracció de la realitat, per als quals l'aigua sempre serà la mateixa, busquen la quinta essència de

les coses i acaben formulant el que s'anomena proposicions, i aquestes han de servir com a idees assimilades a veritats inqüestionables defensades a tort i a dret i pels segles del segles.

A la majoria de les disci- plines científiques això no su- posa excessius problemes, per- què quan la pífia és prou gros- sa, sempre hi ha un llest que és més llest que l'anterior sa- vi i tard o d'hora acaba fotent enlaire el que fins fa un mo- ment era ferm com la més dura de les pedres.

Però a l'abast del que s'anomena ciències socials, el procés no és tan clar, de fet costa molt demostrar mitjançant la posada en pràctica i l'ava- luació dels resultats a llarg termini, que el sistema teòric no funciona, i que cal provar- ne un altre. I sinó que els ho preguntin a tots aquests països

coneguts com a països de l'Est.

Però a tot arreu hi ha aquesta mena de conservadors monopolistes de l'essència, posseïdors de la veritat absoluta, per als quals una sèrie d'idees s'han de mantenir costi el que costi, caigui qui caigui i peti qui peti. He de dir que en general els respecto sempre i quan aquesta consideració sigui mútua, més que vers mi particularment, ho sigui amb les idees dels seus contraris, però llevat d'honroses excepcions, la intolerància hi troba un camp prou adobat com per a florir en bona anyada, i si el primer pas es trobar la millor de les essències, sovint el segon es imposar-la d'una forma més o menys descarada i violen-

Ja em perdonareu pel simplisme, però tant em fa que siguin integristes musulmans, com nacionalistes servis, o secessionistes croats, skin-heads, o qualsevol altra mena de membres d'aquestes sectes que ben carregats d'intransigència van imposar violentament les seves idees i els seus parers, per a mi aquesta gent mereix el més cru dels ostracismes, sinó materialment, sí al menys, a nivell de comunicació i de participació social, per a ells i també per molts caldria recordar sovint un adagi xinès que diu: "el que es pregona com a cert en tot temps i en qualsevol lloc, freqüentment és falç.

Ramon Nonat

FEM DE VEÏNS

De jovenet, quan tot just m'havien ajobat a les feines de pagès, tot d'una, un dia em vaig adonar que a mesura que aquell bancal s'apropava cap a l'espona divisòria del nostre tros amb el del veí, el nombre de pedres creixia considerablement; a l'altre costat del bancal no n'hi havia cap i en aquest n'era ple. Encuriosit per aquest fenomen el vaig fer notar al pare com aquell que havia descobert què sap què. El pare mig rient em va dir: "D'això se'n diu fem de veí". De primer no sabia ben bé què volia dir, però aviat me'n vaig fer cabal. Era (segurament que ara ja no es fa, perquè gairebé totes les feines es fan de cavall del tractor), ni més ni menys, un costum generalitzat

que quan es feia qualsevol feina i hom s'ensopegava amb una pedra, s'agafava i es llençava amb força fora del tros; el resultat d'això era que a banda i banda de totes les divisions de finques eren plenes de pedres. D'aquesta acció tan freqüent, la saviesa popular l'havia batejat amb el nom de "fem de veí", fem que no era, és clar, cap mena d'adob orgànic sinó una altra cosa.

Si ara vinc a retraure aquesta frase que, segurament, la majoria de gent ha oblidat, no és per ganes de parlar de coses d'abans sinó, ben al contrari, de coses d'ara mateix, ja que, seguint damunt per damunt els mítings dels polítics en aquestes passades eleccions al Parlament de Catalunya m'ha

semblat que aquella gent encara practiquen (i ho practiquen a l'engròs) aquell costum de fer "fem de veí", ja que s'estan dient pestes els uns dels altres sense parar, però no tots de tothom sinó només amb els seus veïns més immediats d'espai polític per l'esquerra o per la dreta. Fixem-nos que si el P.P. ataca els socialistes del PSOE no és perquè a Catalunya siguin veïns (pel mig hi ha els de CiU) sinó perquè a

Espanya sí que ho són de veïns i com que ells van d'espanyols per la vida, doncs no és res d'estrany que també li tirin "pedretes".

Voleu dir que en lloc de tirar-se tantes "floretes" entre si, als partits no els sortiria més a compte "virmar" les males herbes de dins els seus bancals i presentar-se davant els seus possibles electors amb les cares ben netes?.

A. Costafreda

EXPOSICIO PELS NENS DEL GRUP "ESPLAI"

Cartes a un psicòleg

Senyor metge:

Sospito que sóc a l'etapa fresca de la teràpia, doncs a part de la meva desmoralització en augment, crec que la medicina ja m'ha deshauciat, ja no rebro les seves cartes si bé les meves són escasses. I si les sospistes són certes reclamo el dret a saber la veritat, a conèixer l'abast de la meva "malaltia", en resum sóc un cas recuperable o no? m'arribaré a creure que sóc una persona normal o tindrè sempre damunt meu aquesta por de la raresa?.

No vull pensar que els serveis de correus siguin tan desastrosos com per atribuir-los aquesta manca de consells. Què no cobrava puntualment tots els mesos? Penso fins hi tot que potser ja ha deixat el despatx i ha aprovat les oposicions per aquell hospital de Badalona que un dia vaig veure accidentalment a la vos-

tra taula.

En fi, en darrera instància continuo escrivint-li amb l'esperança que encara llegeixi aquestes ratlles, estigui com estigui i pensi el que vulgui del meu cas.

Hi parlava darrerament de les il·lusions de fugir, de més o menys pujar a un ben qualsevol amb la guitarra vella i un barret polsós, en el pur estil Woody Crudie (s'escriu així?). Però els temps ja no són dels seixanta no jo tinc 20 anys ni unes idees filosòfiques provinents de universitats modernes. Sóc, i ho dic amb llàstima, de l'autèntic Segrià i Urgell, on el que compta són els jornals de Confrence i Golden i els metres quadrats de vedells i berres; i penso que la relació del meu embolic és assolir-ho i prou.

Ja li he comentat d'altres vegades: no tinc la fortalesa

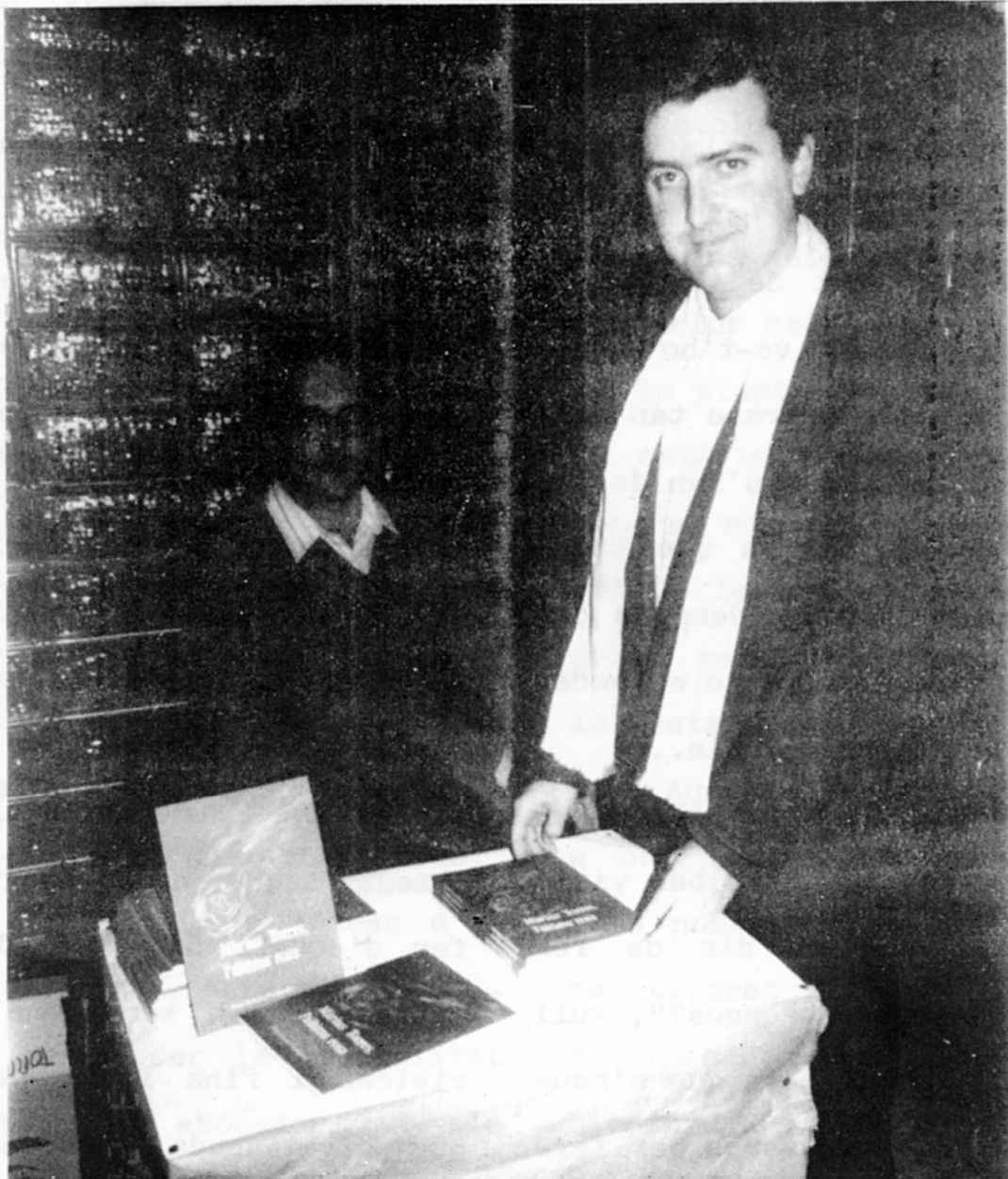
d'esperit per fugir, per alçar-me contra el que està establert i crear un moviment radical que prevonitzin el trencament d'aquests esquemes que em tenen lligat.

I si de cas tingués la fortalesa i ganes d'erigir-me en líder d'un moviment així, ja

em seguiria algú? o potser em minvarien en silenci i parlarien compasivament d'aquell noi tan assenyat i treballador com semblava!

Hauré d'esperar, ara que estem d'eleccions que algú s'animi per mi, llavors seré un fidel seguidor.

catxepet

PRESENTACIO DEL LLIBRE "MARIUS TORRES, l'última rosa" de Felip Gallart.

RAMS DESPRÉS DE PASQUA?

La dita popular "fer Pasqua abans de rams" (tan expressiva), ve a denunciar aquella parella de promesos que estan a punt de fer "bateig" sense estar encara casats. La nostra societat, tan poc permissiva, mai no ha vist de bons ulls aquestes coses, ve-t'ho aquí, per això aquesta frase tan despectiva. Les coses s'han de fer doncs, de la manera que toca; de primer festeig, després casori i fins llavors no es poden tenir relacions sexuals...

Si fer Pasqua abans de Rams mai no ha estat ben vist, que me'n podríeu dir de fer "Rams després de Pasqua?", vull dir ajornar una cosa que s'hauria de fer en un temps per fer-la en un altre. Ja ho haureu endevinat, em refereixo al

"Carnestoltes Artesenc" que no sé per quin o quins motius l'Ajuntament sempre fa la manera de celebrar-lo dins la Quaresma. Valga'm Déu, quin disbarat. El Carnestoltes és sempre davant la quaresma i es fa senzillament per acumular i reservar la suficient energia de bon humor i alegria per poder fer front a aquests quaranta i escaig de dies d'abstinència total de tota mena de gresca.

Per moltes palmes, rams i palmons que portessin a l'església un diumenge qualsevol passat Pasqua, no aconseguiríem fer d'aquell diumenge el Diumenge de Rams, seria una festa vistosa i fins i tot pot ser que entretinguda, però no seria Diumenge de Rams, ja que Diumenge de Rams només pot ser el

Diumenge de Rams. Si això queda clar, hauria de quedar també clar que el Carnestoltes només fet al seu temps (el temps que toca), pot ser el Carnestoltes. Qualsevol simulacre de fer Carnaval després del temps serà només una festa de disfresses, però no (de cap manera), el carnaval, i no seria el carnaval encara que tots els membres del Consistori es disfressessin

d'estirabeus.

Per què a Artesa no podem fer el carnaval els dies que toca?. Per què ens hem d'accontentar amb festetes de distracció?. Tot això són com "misses dites" que no serveixen per a res. Si hem de fer el Carnaval, fem-lo quan toca i sinó deixem-lo estar i dediquem els nostres esforços a feines que puguin ser més profitoses.

Pere Arnau

CONCENTRACIO DE BICICLETES, CIRCUIT ENTORN DEL POBLE.

FOLKLORE ARTESENC

Jocs i entreteniments (9)

FER PETAR EL SAÛC:

El que els artesencs coneixem amb el nom de "saüc" és un arbre que, al nostre terme només el podrem trobar (formant colònies) en diferents indrets de la banqueta del Canal Vell. Aquest arbre, d'origen xinés, en el català normatiu s'anomena "ailant" (*Ailanthus altissima*), té la particularitat que té el cor del tronc flonjo, només ple d'una mena de membrana esponjosa.

Els xiquets d'Artesa anaven al canal, tallaven un tros de tronc d'uns vuit o deu centímetres de llargada. Amb una canya o un altre bastó, buidaven el cor del tronc; quan el tenien apunt tal com volien, mastegaven paper i fent-ne una bola el posaven dins del tronc, prement-lo amb un dit, llavors, agafant-lo amb una mà de manera convenient per a poder-li pegar, amb l'altra mà, amb força; es pegava amb la mà plana de manera que s'introduís dins del tronc, com més aire millor, ja que amb la compressió, el paper sortia disparat fent un espatec característic. D'això se'n deia "fer petar el saüc".

PER FER PESIGOLLES:

S'agafava la mà del nen o nena petit i se li estirava el braç de manera que aquest quedés separat del cos, llavors la persona gran li deia:

Quan bajos a la carniceria
no compros carn d'aquí,
ni d'aquí, ni d'aquí, ni d'aquí,
sinó d'aquíííí!!

Quan es deia "d'aquí", amb l'altra mà, fent-la servir com de ganivet, se li premia la carn del braç, com si se li vulgués fer un tall. Cade vagada que es deia "d'aquí", doncs, el tall es feia més amunt fins arribar a dal de tot del braç. Quan es deia "sinó d'aquíííí!!", se li feia pessigolles sota l'aixella.

PER FER CALLAR:

A vegades, quan en una casa es reunien més de dos o tres xiquets o xiquetes, que mai estaven quiets i feien molt d'enrenou, els grans, per calmar-los una mica i alhora tenir-los entretinguts, feien un joc que consistia en posar un puny sobre

l'altre i llavors dir:

Punyet, punyet
què hi ha aquí davall?
Oli de ginebre.
Qui la posat?
El pare confessor.
El que riurà
o ensenyarà les dents
pagarà.

Llavors tots, amb els llavis aprets, es posaven a fer "túúúú" per a intentar de fer riure als altres. El que parlava o ria primer se l'imposava com una mena de càstic que, a la vegada, era també una distracció. La persona gran li deia: "tria, ganivet, estisora o punxonet?", el nen triava una d'aquestes tres coses, llavors com si se'l punxés o se'l tallés se li feia pesigolles.

+++++

Fins ara hem parlat de tot un seguit d'entreteniments o de coses que la jovenalla del nostre poble feia servir per omplir les seves estones de lleure. Tots o gairebé tots els entreteniments de que hem anat parlant al llarg d'aquests mesos, són pràcticament jocs individuals (encara que molts cops es jugués en grups) que es feien sense cap mena de reglamentació que regulés el seu correcte desenvolupament. D'ara en endavant, però, haurem de parlar d'una altra mena d'entreteniment, ja que aquest no es podrien entendre sense unes lleis o reclamentacions molt concretes; eren els jocs propiament dits; jocs que sempre calia la col·laboració de més d'un jugador o, fins i tot, la de dos grups o equips de jugadors oposats, per això mateix aquests jocs no s'haurien pogut desenvolupar sense unes normes que fixessin exactament el seu funcionament. Aquestes reglamentacions que no eren escrites en lloc, eren acceptades per tothom i quan alguna vegada sorgia alguna disputa d'interpretació o que algú volia fer trampa ("trafoll", en el llenguatge infantil) sempre es requeria l'opinió dels altres jugadors per a aclarir les coses.

En alguns d'aquests jocs que anirem explicant s'hi jugava (es perdia o es guanyava) el mateix estri del joc (boles, agulles,, pataques, patacons, sants, "toreros" -els "toreros" no eren res més que les cobertes de les capsas de llumins- etc.). Com que tots aquests instruments eren impresindibles per a poder jugar, eren tinguts en gran estima i per això mateix es podien considerar que tenien un valor afegit a la seva utilitat. Eren els "diners" dels xiquets i xiquetes, amb els quals, fins i tot, es podia comprar altres coses que no fossin pròpies del joc. Dins dl mercat infantil era acceptat sense cap objecció el valor de

cada cosa; les boles, per exemple (de pedra. de totxo. de vidre o de ferro) tenien totes un valor diferent, hom valorava tant la bellesa de la peça com la seva perfecció o raresa (també si la peça era nova o gastada). Dins d'aquest mercat hi valia el regatejar o de supervalorar la peça que es volia canviar etc. etc.

També, la canalla, tenien uns sistemes, acceptats per tots, per a triar qui hauria de començar el joc o qui hauria de "pagar", ja que en molts jocs sempre hi havia d'haver un o més jugadors que "paguessin" i que tenien una funció específica dins del joc, però com sigui que en segons quins jocs no volia "pagar" ningú (perquè això els feia estar inactius o que podien reble cops), la tria es feia a sorts. Per contra hi havia jocs que no pagava ningú, ja que tots els jugadors tenien les mateixes funcions. Aquests jocs gairebé sempre eren formats per dos equips o bàndols, però per decidir quins jugadors s'incorporarien a cada costat, la tria es feia per "selecció". Quan la canalla volia jugar a un joc d'aquests, sempre sortien dos "capitans" o "capitanes" que solien ser dos xiquets més grans o eixerits que tenien per aquell joc una capacitat que tots els altres reconeixien. Un cop sorgits els dos caps, aquests es disputaven entre ells el dret d'escollir primer, això ho feien usualment a sorts (gairebé sempre a "parells i escarsés") el qui guanyava triava d'entre tots els jugadors al qui, al seu parer, era el més bo per aquell joc, l'altre cap, al seu torn, feia el mateix; ara l'un, ara l'altre tots els jugadors s'anaven incorporant a un o altre equip. Els darrers a ser escollits eren sempre els més petits o els més poc drestres.

En els altres jocs, quan s'havia de decidir qui havia de "pagar" es feia correntment per eliminació, i això tant podia ser comptant fins avint (que ere una xifra que sempre sortia) o cantant alguna cançó eliminativa. Tots els nens i nenes que volien jugar es posaven en una rotllana i llavors algú, sempre el més "mandó" anava tocant un jugador darrera l'altre (en dir el número que li tocava o el cop de veu de la cançó). Quan eren molts a jugar, per no perdre temps comptant, es podia decidir que el primer en tocar-li l'últim número o la darrera sillaba de la cançó seria el qui pagaria, però més sovint els jugadors anaven sortint de la rotllana i l'últim en fer-ho era el que li tocava pagar.

Les cançons eliminatives que hem recollit a Artesa, les hem de dividir en dos grups; al primer hi hem de posar dues cançons (una en castellà) a les quals, a més a més de la persona que cantava, calia la participació d'un altre jugador o jugadora, per exemple:

Un avionito sale de paseo,
tira una bombita ¿donde va a parar?
A Madrid o a Barcelona
o a Sant Sebastian?

++++++

Una dona gorda
se'n va anar a la fonda.
Li van preguntar
què volia per sopar?.

Al que li tocava la sillaba darrera de la primera cançó, havia de dir una de les tres ciutats esmentades i llavors el que cantava tocava per cada sillaba els jugadors que venien a continuació. En la segona cançó el jugador que li tocava havia de dir en nom d'un plat de menjar, per exemple. "conill amb arròs" i el que cantava deia. "co-nill-am-ba-rròs", sortia de la rotllana el que li tocava aquesta darrera sillaba.

Les altres cançons eliminatives recollides a Artesa són aquestes que segeixen:

Dalt del cotxe n'hi ha una nina
que en repica el cascabell.
Trenta quaranta,
ametlla amarganta
pinyol madur
ves-te'n tu.
Si no te'n vas
neru, neru, neru,
si no te'n vas
neru, neru, nas.

++++++

L'elefant del parque
diu que està malalt;
té una pota coixa
i l'altra li fa mal.

++++++

PLom.
Xibricú, xibricà,
xibricuri curi fa
xibricuri curi feta
xibricuri curi fa.

++++++

Una mata d'anciam
ben amanida, ben amanida,
una mata d'anciam
ben amanida amb oli i sal.

Si el sabater no en vol
posa-li pega, posa-li pega,
si el sabater no en vol
posa-li pega caragol.

++++++

Quatre pedretes n'hi ha al carrer,
jo les sé comptar molt bé.
De color de xocolata,
una, dos. tres. quatre.

La que segueix, que és una variant d'unes que ja vam
publicar el mes passat, també, a cops. es feia serbir per a "tri-
ar".

Uni doli treli catali
xuma vaca
veri viró
compta-les bé
que dotze hi són.

++++++

Un potet d'arròs.
pis-pós.
Un potet de tomata,
pista-pasta.
Un potet de carburo,
aquí m'aturo.

++++++

Carrer Nou,
número nou.
Tercer pis,
número sis.
Un senyor i una senyora
que pintaven Sant Joan.
Marxa tu
que ets la més gran.

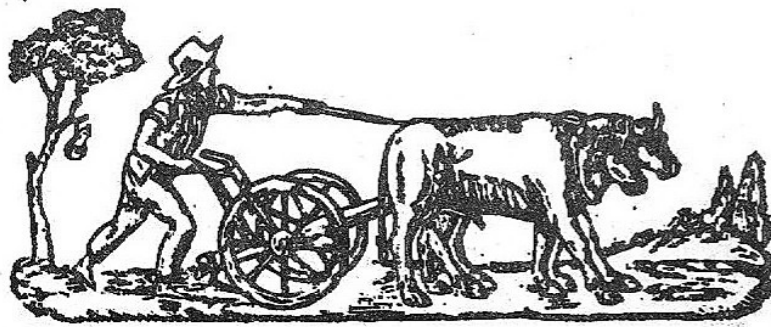
++++++

Tres pans,
petits i grans,
tres de negres
i tres de blancs.

++++++

Simitruques simitroques,
trenca (o menja) garrofes,
potes de ruc
truc, truc, truc.

LA FEMOSA

25 ANYS